

מקדש הזמנים

ליקוטים חשובים בעניני הזמנים, מחז"ל וזקני הדורות ז"ל

פרשת שקלים

בכל שנה ושנה פרשה זו של "כי תשא" עד "ולקחת את כסף הכפורים" בשבת שהוא לפני ראש חודש אדר לעולם. עכ"ל.

והרדב"ז ז"ל (מצודת דוד - מצוה ק"ט) כתב: עכשיו שאין לנו קרבנות, תיקנו לקרות בפרשת כי תשא (פרשת שקלים), ומעלה עליהם כאילו שוקלים שקליהם. עכ"ל. וכ"כ ב**בלבוש** (או"ח תרפ"ה א'): [בזמן הזה שבעו"ה אין לנו בית המקדש] אנו "משלמין פרים שפתינו" בקריאת הפרשה. וכ"כ **בערוך השלחן** (או"ח שם סעיף ב') וב**משנה ברורה** (שם ס"ק ב').

וכ"כ **השבט מוסר** ז"ל (מדרש אליהו - ביאורים על אסתר בסוף הספר): "לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים" (ירושלמי מגילה א' ה'), ירצה, קריאת הפרשה נחשב כאילו נותנין השקלים, על דרך ארז"ל (מנחות קי). כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה. עכ"ד. וכ"כ בספר **בני יששכר** (חודש אדר מאמר ב' - שקל הקודש דרוש ח'). וכ"כ בספר **בנין שלמה** (להגאון המפורסם ר' שלמה הכהן ז"ל, מו"צ בוויילנא [או"ח סימן נ"ד] דהאידינא דליכא הכרזת בית דין וגם ליכא שקלים, ורק הא דאנו קוראין האידינא הוא בשביל "ונשלמה פרים שפתינו" - דבאמירה נחשב כהבאה. וכתב שם שגם שמע מאחיו הגאון ר' בצלאל הכהן זצ"ל שהעיר בדברי הכתוב בפרשת כי תשא, דכתיב שם תרי זמני "לכפר על נפשותיכם", דמתחילה כתיב (שמות ל' ט"ו) "העשיר לא ירבה וגו' לתת תרומת ה' לכפר על נפשותיכם", ושוב כתב רחמנא (שם שם ט"ז) "והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה' לכפר על נפשותיכם", ופ"י הגאון אחיו ז"ל די"ל דבקרא הראשון מיירי בעת שהיו המשכן והבית המקדש קיים והיו מביאין שקלים ממש למקדש להקריב בהם קרבנות והקרבנות היו מכפרים על בני ישראל, לפיכך כתיב "לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם", ושוב רמז לנו הכתוב דאף לאחר שיחרב המקדש בעוה"ר ולא יהיה לא קרבנות ולא שקלים שיכפרו עלינו, מ"מ "והיו לבני ישראל לזכרון לפני ה'" - והיינו שיקראו פרשת שקלים בראש חודש אדר, והקריאה היא נחשב "לזכרון לפני ה'" כאילו הביאו שקלים ממש, וגם זה יהיה נחשב לכפרה על נפשותינו. וכן אמרינן בסוף תענית (כז): דאמר הקב"ה לאברהם אבינו ד"כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקורין בהם לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבו לפני ואני מוחל להם על כל עוונותיהם". עכ"ד. וראה לקמן **מיפה מראה**.

עוד טעם: זכר למה שהקב"ה הקדים שקלינו לשקלי המן

עוד אמרו ז"ל טעם אחר [לקריאת פרשת שקלים], **במסכת סופרים** (פרק כ"א הלכה ב', וכ"כ במגילה יג'), [באחד באדר משמיעין על השקלים, ולמה באחד באדר?] לפי שהיה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהמן הרשע היה עתיד לשקול שקליו לישראל, לפיכך הקדים שקליהם לשקליו, [עכ"ד]; זכר לאותן שקלים קורין פרשת שקלים בשבת הסמוכה לראש חודש אדר מלפניו. (ספר **בלבוש** סימן מ"ו).

ושוב מצאתי כן מפורש ב**ירושלמי מגילה** (א' ה'), הובא בשבלי הלקט סימן קצ"א: צפה הקב"ה שהמן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל, אמר "מוטב שיקדים כספן של בני לכספו של אותו הרשע", לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים. עכ"ל.

ענין הקדמת שקלינו לשקלי המן

דבר זה היה צפוי וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שיהיה המן עתיד לשקול שקלים על ישראל, ולפיכך הקדים שקליהם לשקליו. (**מסכת סופרים** כ"א ד', וכ"כ במגילה יג'; בירושלמי מגילה א' ה', ושם ג' ד'). [וכאשר

ארבע פרשיות

קריאת ד' פרשיות: תקנת עזרא - החיוב לשמעם

ראש חודש אדר שחל להיות בשבת, קורין בפרשת שקלים. חל להיות בתוך השבת, מקדימין לשעבר, ומפסיקין לשבת אחרת. בשניה, זכור. בשלישית, פרה אדומה. ברביעית, "החודש הזה לכם". בחמישית חוזרין לכסדרן. (**מגילה** כט.). זה הוא מתקנת עזרא (**יפה מראה** ירוש' מגילה א' ה').

בארבע פרשיות צריך להיות אזני כל העם אל השליח ציבור בקרות הפרשה מספר תורה, שישמעו מפיו. ויש מהם שהוא מדאורייתא, וכו', יהיה מה שיהיה, מ"מ הארבע פרשיות עכ"פ על כולם חל עליו החיוב מדרבנן לשמוע קריאתם בתורה. וחמיר יותר מקריאת הפרשיות של כל השנה שחיובן ג"כ בציבור, מ"מ אם יש עשרה דצייתי, דהיינו החזן ותשעה עמו, אז יש איזה היתר לאחריני לעסוק בתורה כו', אבל באלו החיוב מוטל על כל ישראל לשמעם, מקצתם דאורייתא ומקצתם דרבנן. (**של"ה** מסכת מגילה - פרק נר מצוה, הובא באליה רבה או"ח תרפ"ה ס"ק כ"א).

מצוה לדרוש ענינים: כמו שתיקן משה להיות שואלין ודורשין בענינו של יום

משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, והלכות חג בחג. (**מגילה** ד.).

מצוה לדרוש ענין פסח בפסח ועצרת בעצרת וחג בחג. (**מגילה** ד.), כן ענין חנוכה ופורים וד' פרשיות. (**של"ה** תצוה - תורה אור ג').

קריאת פרשת שקלים

עיקר התקנה: כדי שיכין כל אחד את המחצית השקל שלו שיביא בחודש אדר

פרשת שקלים קורין אותו בשבת הסמוך לראש חודש אדר - לפני או בשבת שחל להיות בר"ח עצמו, מפני שבאדר היו משמיעים על השקלים (שקלים ב). (פ"י היו מכריזין בהכרזת בית דין (רש"י מגילה כט.) בירושלים ובשאר מקומות שבארץ ישראל (מאירי - שקלים שם) - בכל ערי ישראל (שבלי הלקט - סי' קצ"ג), כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו (רמב"ם הל' שקלים א' ט') ויהיה הכל גבוי ומובא למקדש כשיבוא ניסן (אבודרהם - ארבע פרשיות). וטעמא, משום דבראש חודש ניסן מתחיל השנה, דכתיב (שמות י"ב א') "ראשון הוא לכם", ובו מתחילין להביא קרבן התמיד מנדבה חדשה מחצית השקל משנה זו, וכו', ולכך היו משמיעים באדר הסמוך לו שיביאו שקליהם בראש חודש ניסן. (**בלבוש** או"ח תרפ"ה א', והמקור במגילה כט.-:). [ולכן גם] קורין בפרשת שקלים, להודיע שיביאו שקליהן באדר (**רש"י** מגילה כט. ד"ה קורין); דהיינו שבנוסף למה שהיו משמיעין על השקלים באחד באדר כדי שיכינו כולם את שקליהם, היו עושין לה השמעה אחרת - והיא קריאת פרשת שקלים (**מאירי** מגילה כט.). (בספר **בנין שלמה** (או"ח סימן נ"ד) כתב דבהכרזה לחוד לא סגי, דשמא איכא אינשי דלא שמעי בהכרזה, ולכן צריך קריאה, דבשבת הכל באים לבית הכנסת, וכמו דאיתא בגיטין (דף ס': "בשבת איכא כינופיא"), ושומעים כולם. וגם י"ל דיש לזה רמז בתורה דצריך לקרות דוקא בשבת, ע"ש).

ענין הקריאה בזמן הזה: זכר למה שהיה - נחשב כאילו נותנים חצי שקל לביהמ"ק

קורין פרשת שקלים זכר לזמן שביית המקדש קיים. (**אבודרהם** - ארבע פרשיות). וכ"כ בספר **החינוך** (מצוה ק"ה) וז"ל: עכשיו בעוונותינו שאין לנו מקדש ולא שקלים, נהגו כל ישראל לזכר הדבר לקרות בבית הכנסת

השקל, אינו ניתן בפרעונות הרבה, אלא הכל בפעם אחת. והכל חייבין ליתנם - כהנים לויים וישראלים, גרים ועבדים משוחררין; אבל לא נשים ועבדים וקטנים, ואם נתנו מקבלין מהן; אבל לא מן הגויים - חלק ונחלה לא יהיה להם בתוכנו.

ונוהגת בזמן הבית, שחייבין לתת אותם כל ישראל - בין העומדים בארץ או חוצה לארץ. ושלא בזמן הבית, אין חייב בה אדם, ואפילו העומדים בארץ. והעובר עליה ולא נתנו, ביטל עשה. ועונשו גדול, שפירש עצמו מן הציבור, ואינו בכלל כפרתו. (ספר החינוך מצוה ק"ה).

כפיה לקיים את המצוה: כרפואה בעל כרחו של חולה

באחד באדר משמיעין על השקלים כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו ויהיה עתיד ליתן. בחמשה עשר בו ישבו השולחנים בכל מדינה ומדינה, ותובעין בנחת; כל מי שיתן להם יקבלו ממנו, ומי שלא נתן אין כופין אותו ליתן. בחמשה ועשרים בו ישבו במקדש לגבות, ומכאן ואילך כופין את מי שלא נתן עד שיתן. וכל מי שלא יתן, ממשכנין אותו ולוקחין עבטו בעל כרחו, ואפילו כסותו. (רמב"ם הל' שקלים א' ט').

משישבו במקדש [בכ"ה באדר לגבות, כנ"ל] התחילו למשכן את ישראל על שקליהן, כדי שיהיו קרבנות ציבור קרבין מהן. משלו משל למה הדבר דומה: לאחד שעלתה לו מכה ברגלו, והיה הרופא כופתו ומחתך ברגלו בשביל לרפאותו; אף כך, אמר הקב"ה "יתמשכנו ישראל על שקליהן, כדי שיהיו קרבנות ציבור קרבין מהן", מפני שקרבנות ציבור מרצין ומכפרין בין ישראל לאבינו שבשמים. (ילקוט שמעוני כי תשא ס"ו שפ"ו).

כמה טעמים לשיעור מחצית השקל

אחדות - עריבות: כל יהודי אינו שלם אלא בהתחברו עם שאר אחינו בני ישראל, שנפשו קשורה בנפש חבריו, ולכן ישראל ערבים זה לזה

כתב האלשיך ז"ל (שמות ל"ג): והנה, על דבר שיעור מחצית השקל ולא שקל שלם וכו', בשם החכם הרב שלמה בן אלקביץ ז"ל שמעתי שהוא להורות את בני ישראל יחס אחדותם, בל יעלה על לב איש מהם שהוא נפרד מחבריו, כי אם כאילו כל אחד חצי, ובהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל נעשה אחד שלם.

והנה עדיין צריך לבקש טעם למה זה למדנו יתברך ענין זה פה. והנני בא אחרי ומלאתי את דבריו. והוא, כי אחרי אומרו יתברך (שמות ל"ג) "ונתנו איש כופר נפשו", ראה והנה יתחמץ לבב אנוש באמור "על מה זה ענוש אענש לאשמת העם, שיצו עלי אתן כופר נפשי על עון אשר עושיי כבר מתו, ולא יומת איש על עווננו; כי גם שלא מחינו, הנשארם, מי עשאנו ערבים?" על כן רמז לנו יתברך כי כל איש מישראל נפשו קשורה בחבריו, כי ממקור אחד הן ונפשות כל אישי ישראל לאחת יחשבו. על כן יביא כל אחד מחצית, להורות כי כל אחד עם כל איש זולתו אחד הוא, ובכך הם ערבים זה לזה. עכ"ד האלשיך ז"ל.

צדקתן של נשי ישראל: הנשים לא היו צריכות כפרה על מעשה העגל

ידענו מספר הזוהר כי כל הנפשות בצאתם למעלה יצאו זוגות זוגות - זכר ונקבה, ועל שניהם נאמר (בראשית ה' ב') "זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם". נמצא כי הזכר לבדו מחצית אדם הוא, וההיקש בנקבה. והנה, למדונו רבותינו ז"ל (במדבר רבה כ"א י"ג) כי בעגל שום אשה לא חטאה; לא בלבד שלא נתנו חלק כבעליהן, כי אם שגם פירשו מהן על רגל העגל באומרן כי נשתמדו, עד שבו עד ה'. נמצא כי נפגם חצי אדם - הוא נפש כל זכר, אך לא נפש שום אשה, כי אם בן זוגה. על כן צוה הוא יתברך יתנו מחצית השקל, שהוא כל איש על עצמו, אך לא שקל שלם, כי בת זוגו שהוא חציו האחר לא נפגם; והוא הצריך כופר נפשו, לא היא. (אלשיך שם).

[עוד טעמים ורמזים ניתנו למצוה זו בחז"ל ובמפרשים, ואין כאן מקום להאריך.]

בא העת וביקש המן לשקול כן], ענה אדון העולם וכך אמר "הנה כבר נתנו שקל לגולגולת כאשר יצאו ממצרים, שסכום השקלים היה מאת ככר ואלף ושבע מאות ושבעים וחמשה שקלים, ואין לך רשות לקנותם, ואין רשות לאחשוורוש למכרם!" (תרגום שני אסתר ג' ט').

הוא כאילו נתנו עצמם להקב"ה, ועי"ז היו ראויים לכרות עמלק

כתב מהר"ל ז"ל (אור חדש ג' ט') כי השקלים שישאל נותנים הם לצורך הקרבנות, שמהם מביאין הקרבנות, והקרבנות הם כאילו הקריב את עצמו אל ה' יתברך, ולפיכך נתינת השקלים הוא כאילו נתן עצמו אל ה' יתברך, וכיון שהם להקב"ה אין המן יכול לקנותם. ואדרבה, אחר שנתנו ישראל שקליהם לה' יתברך, אז הם ראויים לכרות עמלק אשר מתנגד לה'. עכ"ד.

מצות שקלים ניתנה לכפר על עון העגל שהוא ע"ז, ולכן כיפרה ג"כ על עון הצלם במדרש תנחומא (כי תשא סימן ב') מבואר בהעגל הביא אותם למצות שקלים - שיתנו כופר. ובהו מבואר מאמר רז"ל (מגילה ג') דהקדים השקלים לשקלי המן. דגזירת המן על שהשתחוה לצלם (מגילה י"ב), והשקלים כיפרו העגל, ודין הוא שיכפרו מה שהשתחוה לצלם. וזה רמז "הכסף נתון לך" (אסתר ג' ט"א) גימטריא "הצלם נתון לך" - עון עבודה זרה שהשתחוה לצלם, לישראל נתכפר ונתון לך העון, על דרך (ויקרא ט"ז כ"ב) "ונשא השעיר עליו", ולכן "העץ נתון לך". (החיד"א ז"ל דבש לפי ע"ל).

הפרשת השקלים מוזמן שנתן כורש רשות לבנות ביהמ"ק כיפרה על עון הסעודה בספר יערות דבש (ח"ב דרוש ח') כתב, ישראל נענשו שנהנו מסעודות אחשוורוש, והיינו אף כי לא אכלו דבר אסור ח"ו, רק הסעודה והשמחה היתה שישראל לא יגאלו עוד, כמבואר (מגילה י"א); והם נהנו מזה ונתייאשו ג"כ מגאולה, בשביל זה חרה אף ה' בס. ולעומת זה, כאשר התחיל כורש (שמלך לפני אחשוורוש) לבנות הבית (ע"י עזרא א'-ב') והיו מעלים קרבנות, דתנן (עדות פ"ח משנה ו', וכ"כ במגילה י') מקריבין אף שאין בית, היו ישראל מקדישין שקלים. וכאשר אחשוורוש בתחילת מלכותו ביטל הבנין (ע"י עזרא ד'), היו רשאים להפסיק מלהפריש שקלים. אבל הם הביאו שקליהם, כדמשמע זה מהגמרא (ע"י מגילה ג'), כי חיכו כל יום שתתבטל הגזירה ויהיו שקלים מוכנים לעבודת בית ה'. והיה זה לכפרה, כי מזה נראה שמחכים לישועת ה' כי תבוא וכל שנה זמנה הוא. עכ"ד, וע"ש עוד.

זכות לימוד הלכות שקלים עמדה להם

ויפה מראה (ירושלמי מגילה א' ה') כתב, אף דבימי המן הבית היה חרב וליכא שקלים, י"ל דכיון שהיו קורין הלכות שקלים בזמנו, זכותן עומדת לישראל כמו הבאתן, כדרך שאמר בויקרא רבה (כ"ח ו') שמה שהיו עוסקים בהלכות העומר דחה שקלי המן. ולא שהקריאה בפרשת שקלים עמדה להם, דקריאת הפרשה מתקנת עזרא, אלא קריאת הלכות שקלים עמדה להם. וכי היכי דהוה עסקי בהלכות שקלים באדר בזמן שלא היו שקלים, ועסק זה הגין בעדם, השתא נמי קריאת פרשת שקלים באותו זמן. עכ"ד. וכע"ז כתב השבט מוסר ז"ל (מדרש אליהו - ביאורים על מגילת אסתר בסוף הספר).

עיקרי דיני מחצית השקל

מצוה שיתן כל אחד מישראל מבין עשרים שנה ומעלה, בין עני בין עשיר, מחצית השקל - שהוא משקל עשרה גרה כסף, בכל שנה ליד הכהנים, שנאמר (שמות ל"ג) "זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקָדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקָּדָשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַתְּרוּמָה לָהּ". והיו מניחין הכל בלשכה אחת שבמקדש, ומשם היו מוציאין לקנות תמידין ומוספין וכל קרבן הקרב על הציבור, ונסכיהם, והמלח שמולחין בו את הקרבנות, ועצי המערכה, ולחם הפנים, ושכר העושה לחם הפנים, והעומר, ושתי הלחם, ופרה אדומה, ושעיר המשתלח, ולשון של הזורית.

אפילו דל שבדלים חייב בו. ואם אין לו, שואל מאחרים או מוכר כסותו שעליו ונותנו, שנאמר (שמות ל' ט') "והדל לא ימעית". מחצית